

TÜRKİYE’DE TUTUKLU VE HÜKÜMLÜ HAKLARINA GENEL BAKIŞ

OVERVIEW OF PRISONER AND CONVICT RIGHTS IN TÜRKİYE

Yelda YILMAZ*, Doğukan Furkan SARITEPE**

Özet

Suç ve suçluluk olgusu, yalnızca suç işleyen bireylerle sınırlı kalmayıp toplumsal düzeyde geniş çaplı etkiler yaratmaktadır. Suçun nedenleri ve sonuçları, bireysel düzeyin ötesine geçerek toplumsal yapıyı, ekonomik dengeleri ve psikolojik sağlığı etkilemektedir. Bu bağlamda, suçun azaltılması ve suç işlemeyi engelleme çabalarında adli sosyal hizmetlerin rolü kritik bir önem taşımaktadır. Adli sosyal hizmet, suç işlemiş ya da suça sürüklenmiş bireylerin rehabilitasyonu ve topluma yeniden entegrasyon süreçlerinde aktif bir rol oynayarak toplumsal refahı artırmayı hedeflemektedir. Bu sürecin önemli bir bileşeni de tutuklu ve hükümlü bireylerin haklarının korunmasıdır. Tutukluluk ve hükümlülük hali, bireylerin özgürlüklerini kısıtlayarak çeşitli hak ihlallerine açık bir durum yaratmaktadır. Bu nedenle, ulusal ve uluslararası hukuk normları bu bireylerin haklarını koruma amacı taşımaktadır. Adli sosyal hizmet kapsamında ele alınan bu derleme çalışmada, suçla mücadelede toplumsal yaklaşımların önemi vurgulanmakta ve adaletin sağlanması için adil çözümlerin gerekliliğine dikkat çekilmektedir. Adalet sisteminin ve sosyal hizmetlerin suçla mücadeledeki rolünün genişletilmesi, daha adil ve etkili çözümler üretilmesi gerektiğini ortaya konmaktadır. Bu bağlamda, adli sosyal hizmetlerin kapsamlı bir şekilde ele alınması ve güçlendirilmesi hem suça konu bireylerin hem de toplumun genel refahını artırmak için gerekli bir adım olarak görülmektedir. Sonuç olarak, tutuklu ve hükümlü haklarının korunması, adalet sisteminin temel bir parçasıdır. İnsan hakları normlarına uygunluk, yalnızca bireylerin haklarını değil, aynı zamanda toplumsal adaletin sağlanmasını da güvence altına almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suçluluk, Tutuklu, Hükümlü, Dezavantajlı Gruplar.

Abstract

The phenomenon of crime and criminality is not limited to individuals who commit crimes but has far-reaching effects at the societal level. The causes and consequences of crime go beyond the individual level and affect the social structure, economic balances, and psychological health. In this context, the role of forensic social services is critical in efforts to reduce crime and prevent crime. Forensic social work aims to increase social welfare by playing an active role in the rehabilitation and reintegration processes of individuals who have committed crimes or have been dragged into crime. An important component of this process is the protection of the rights of arrested and convicted individuals. The state of detention and conviction restricts the freedoms of individuals and creates a situation open to various violations of rights. Therefore, national, and international legal norms aim to protect the rights of these individuals. In this review study, which is addressed within the scope of forensic social work, the importance of

*Araştırma Görevlisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, yelda.yilmaz@izu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0129-5130.

** Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sosyal Hizmet Bölümü, d.saritepe@ogr.iuc.edu.tr, ORCID: 0009-0004-6232-1026.

social approaches in the fight against crime is emphasized and the necessity of fair solutions to ensure justice is highlighted. It is revealed that the role of the justice system and social services in the fight against crime should be expanded and more fair and effective solutions should be produced. In this context, a comprehensive approach and strengthening of forensic social services is seen as a necessary step to improve the overall well-being of both individuals subject to crime and society. In conclusion, the protection of the rights of detainees and prisoners is a fundamental part of the justice system. Compliance with human rights norms guarantees not only the rights of individuals but also the provision of social justice.

Keywords: *Crime, Criminality, Detainee, Convict, Disadvantaged Groups.*

1. Suç ve Suçluluğa Genel Bir Bakış

Suç kavramı, “toplumlar tarafından belirlenen kuralların ihlali ve yasal düzenlemelere aykırı davranışlar” olarak tanımlanmaktadır (Canter vd., 2011). Suçluluk ise bir kişinin suç işlemesi veya suça dahil olması durumunda ortaya çıkmaktadır (Görgülü, 2021). Ancak bazı durumlarda kişi suçlu olabilirken sorumluluk düzeyi veya suçluluk derecesi değişkenlik gösterebilmektedir (Güdek, 2016).

Suç kavramı ve suçluluk kavramları üzerinde toplumun değer yargıları, kültürel normlar, yasal düzenlemeler, etik değerler, kişilerin suç işleme eğilimleri ve suçluluk duygusu gibi pek çok farklı etken bulunmaktadır (Koçak, 2022). Ayrıca, bireyin sosyo-ekonomik durumu, eğitim düzeyi, ruh sağlığı ve çevresel etmenler de suçluluk üzerinde etkili olmaktadır (İnan vd., 2018). Bu bakış açısıyla suç ve suçluluğa yönelik yaklaşımlar, suçun ortaya çıkma nedenlerini ve suç davranışlarının toplum içerisinde nasıl ortaya çıktığını anlamaya çalışmaktadır. Bu yaklaşımlar arasında fonksiyonalist yaklaşım, sosyal organizasyonsuzluk kuramı, etiketleme kuramı ile yapısalcı ve çatışmacı yaklaşımlar ön plana çıkmaktadır (Güllü, 2014).

Fonksiyonalist yaklaşıma göre, suç toplumun belirli normlarını ve sistemlerini denetleyerek toplumsal dengeyi sağlamaktadır (Yurtlu, 2021). Sosyal organizasyonsuzluk kuramına göre suç toplumsal yapının bozulmasından kaynaklanmaktadır. Bu teori, suçun kökenini sosyal çözümlerde aramaktadır (Cömert ve Sevim, 2017). Etiketleme kuramına göre, toplumun bireyleri veya belirli grupları “suçlu” olarak etiketlemesi, bu kişilerin suçlu davranışlarda bulunma olasılığını artırabilmektedir (Gün ve Erol, 2021). Sosyal öğrenme teorisine göre bireyler çevrelerindeki rol modellerini taklit etmekte, benimsemekte ve etkileşim halinde suç eylemini gerçekleştirmektedir (Tatlıoğlu, 2021). Yapısalcı ve çatışmacı yaklaşımlar, suçun toplumsal yapının ve güç ilişkilerinin bir sonucu olduğunu savunmaktadır (Açıkgöz, 2015). Toplumsal eşitsizlikler, güç ayrımcılığı ve yapısal adaletsizlikler suçlu davranışlarını teşvik edebilmektedir.

Toplumun asayiş, güvenlik ve refahını koruyabilmek için suçluluğun önlenmesi ve azaltılması amacıyla suçla mücadele kapsamında çeşitli uygulamalar yürütülmektedir. Bu doğrultuda sunulan yaklaşımların her biri, suçun kökenlerini, nedenlerini ve etkilerini anlamak üzere suçla mücadelede politikaları oluşturmak için zemin hazırlamaktadır. Aynı zamanda suç ve suçluluğu farklı toplumsal, ekonomik ve kültürel bağlamlarda anlamlandırmaya çalışmaktadır.

2. Türk Adli Sistemi İçerisinde Tutuklu ve Hükümlüler

Türkiye’de ceza infaz sürecinin yürütülmesinde birinci dereceden Adalet Bakanlığı sorumludur. Adalet hizmetleri, Adalet Bakanlığı’na bağlı merkez teşkilatlanması içerisinde yer alan Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir (Apaydın ve Kaplan, 2019).

Türk adli sistemi içerisinde “tutuklu” ve “hükümlü” kavramlarının resmi tanımları 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu çerçevesinde yapılmıştır (CMK 2/1-a ve CMK 100). Belirtilen kanuna göre tutuklu, işlediği suç nedeniyle tutuklanmış ancak henüz mahkeme kararı ile hüküm giymemiş kişiyi ifade etmektedir. Yine aynı kanuna göre, tutuklama kararı genellikle suçun niteliği, suçun işlenme şekli, delil durumu ve kaçma şüphesi gibi unsurlar gözetilerek alınmaktadır.

Tutuklu kişi, tutuklanma kararı ile hâkim karşısına çıkarılmakta ve hakkında verilen tutuklama kararının gerekçeleri bildirilmektedir. Tutuklu, bu aşamadan itibaren tutuklu bulunduğu süre boyunca yasal haklarını kullanma hakkına sahiptir (Centel, 2013). Tutuklu kişinin durumu, suçlama üzerine yürütülen soruşturma ve kovuşturma sürecindeki ilerlemelere bağlı olarak değerlendirilmektedir (Yücel, 2010). Genellikle savcı veya kolluk kuvvetlerinin üstlendiği soruşturma aşamasında suç işlendiğine dair deliller toplanmakta, şüpheliler sorgulanmakta ve suçun işlenme koşulları araştırılmaktadır (Gülcü, 2024). Kovuşturma aşaması ise soruşturma sonucunda dosyanın mahkemeye sevk edilerek yargılama sürecinin mahkeme tarafından başlatıldığı aşamadır (Ercan, 2019). Kovuşturma aşamasında suç dosyası mahkeme tarafından incelenmekte ve şüpheli hakkında iddianame düzenlenmektedir (İnci, 2017). Şüpheli, iddianamenin kendisine tebliğ edilmesiyle birlikte savunmasını hazırlamak üzere mahkeme önüne çıkmaktadır. Bu aşamada duruşmaların yapılması, tanıkların ifade vermesi, delillerin değerlendirilmesi ve savunmanın sunulması gibi farklı işlemler yürütülmektedir (Gedik, 2019). Mahkeme, tarafların savunmalarını dinleyip delilleri değerlendirerek nihai bir karar verdikten sonra eğer şüpheli suçlu bulunursa, mahkeme gerekli yaptırımını uygulamaktadır (Duran, 2013). Şüpheli/sanık hakkında yeterli delil toplanmadığında yargılama süreci serbestlikle devam edebilmektedir.

Hükümlü kavramına bakıldığında, mahkeme kararıyla suçlu bulunan ve belirli bir ceza alan kişiyi tanımlamaktadır (Özgenç ve Bayraktarlı, 2019). 5271 sayılı Kanuna göre, suçlu bulunan kişiye verilen cezalar; hapis cezası, para cezası, kamu hizmeti cezası, adli para cezası gibi farklı biçimlerde olabilmektedir. Hükümlülerin cezaları, TCK’nın ve ilgili diğer yasal düzenlemelerin belirlediği kurallar çerçevesinde infaz edilmektedir (Erdinç, 2012). Ayrıca, hükümlülerin cezalarının belirli koşullar altında kısmen veya tamamen indirilmesi, cezanın ertelenmesi veya başka bir alternatif ceza uygulanması gibi durumlar da söz konusu olabilmektedir (Güven, 2014).

2.1. Türk Adli Sistemi İçerisinde Tutuklu ve Hükümlü Hakları

Tutuklu ve hükümlülerin sahip olduğu haklar, Türk Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) ve diğer ilgili yasal düzenlemeler çerçevesinde belirlenmiştir (Demirdal, 2019). Bu doğrultuda ceza infaz kurumları, hükümlülerin insan onuruna yakışır bir şekilde yaşamlarını idame ettirebilmeleri amacıyla çeşitli hizmetler sunmaktadır. Genel itibariyle uygulanması esas olan tutuklu ve hükümlü haklarını aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür (Asma, 2002: Coyle, 2002):

Barınma hakkı: Yeterli sayıda yatak, yatak takımı, iklim uygun havalandırma ve hijyen ortamının temini, bakıma ihtiyaç duyan çocuklar için kreşler ve gündüz bakımevleri.

Beslenme hakkı: Belirlenen kalori esasına göre sağlıklı, kişilerin dini/kültürel/sağlık gereklerine, çocuklara ve emziren annelerin durumlarına uygun gıda temin edilmesi.

Sağlığa erişim hakkı: Muayene, tedavi olanakları, tıbbi araçlardan yararlanılması, hastalar üzerinden tıbbi deney yapılmaması, sağlık raporları ve gerektiğinde sevk edilmesi.

Psiko-sosyal yardım alma hakkı: Kişisel, ruhsal, duygusal ve sosyal sorunlarının çözümü için görevli psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarına başvuru yapılması.

Giyim yardımı alma hakkı: İklima ve sağlığa uygun, iç-dış güvenliğin giymediği üniformalara benzemeyen giysiler giyilmesi.

Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı: Aile iletişimi, ziyaretler, görüşmeler, gizli yazışmalar, çocukların ve ailelerin bütünlüğünün sağlanması.

Savunma hakkı: Avukatla en çok üç kez açık görüş usulüne uygun görüşmeler yapılması.

Şikâyet hakkı: Kurum içerisindeki kutulara kapalı zarf içerisinde şikâyet bildirim, infaz hakimliğine başvuruların yapılması, denetim organları ile görüşülmesi.

İletişim ve dış dünyayla bağlantı kurma hakkı: İdare memuru, iki infaz ve koruma memuru tarafından oluşan mektup komisyonu ile asayiş/terör/güvenlik şüphesi gözetilerek hükümlüye ulaşmadan önce belgelerin okunması, ücretleri karşılanmak koşuluyla mektup, faks ve telgraf gönderimi, idarenin kontrolündeki ücretli telefonların kullanımı.

Dini inançlara saygı hakkı: Dini ibaretlerini serbestçe yerine getirebilme, dini görevlilerince ziyaret edilmesi ve iletişim kurulması.

Cezanın infazını erteleme hakkı: Akıl hastalığı, hayati tehlike yaratacak hastalık durumları, engellilik, gebelik ve doğum, çocuğunun hastalanması, ölüm gibi kritik sebeplerin bulunması durumlarında gerçekleştirilmesi.

Eğitim hakkı: ÖSYM ve Açıköğretim sınavlarına katılma, iş ve meslek eğitimlerine katılabilme, idare tarafından düzenlenen yarışmalara, etkinliklere ve eğitimlere katılım sağlayabilme.

Ziyaretçi kabul hakkı: Haftada bir kez olmak üzere, üçü kapalı, biri açık ayda dört kez görüşmeler yapılması.

Çalışma ve sigortalı olma hakkı: Ruhsal ve bedensel sağlık durumu onaylandığı takdirde kurum içerisinde sigortalı olarak çalıştırılması.

Sürelili ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkı: Kurum güvenliğini tehlikeye düşürmeyen, müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsamayan, mahkeme kararı ile yasaklanmamış olan her türlü okumalar, kütüphaneden yararlanılması.

Radyo, TV yayınları ve internetten yararlanma hakkı: Cihaz ve kurulum bedellerini ödemek koşuluyla, denetim altında kullanılması.

Nakil hakkı: Talep doğrultusunda uygun bir ceza infaz kurumuna geçiş sağlanması.

İzin hakkı: Mazeret izni (zarar söz konusuysa), üç güne kadar özel izin, çalışma günleri içerisinde sekiz saate kadar iş arama izni.

Kişisel eşya bulundurma hakkı: Giysi, iç çamaşırı, temel kişisel bakım ürünleri, kitaplar, mektuplar gibi güvenliği ihlal etmeyen bazı kişisel eşyaların bulundurulması.

Kişisel hijyen hakkı: Temizlik ve bakım ürünlerine erişim, temiz su, banyo ve tuvalet imkânı.

Hediye kabul etme hakkı: Kesici veya delici aletler, uyuşturucu maddeler veya diğer güvenlik riski oluşturabilecek eşyalar haricinde prosedürlere uygun hediyelerin kabul edilmesi.

3. Adli Sosyal Hizmet Çerçevesinde Tutuklu ve Hükümlüler

Adli sosyal hizmet, insan hakları ve sosyal hizmet ilkelerini benimseyerek birey, aile, grup ve toplum düzeylerinde aktif rol oynamaktadır. Sosyal hizmet uygulamalarının tutuklulara ve hükümlülere yönelik amacı; bu kişilerin ceza infaz kurumunda buldukları süre içerisinde psikolojik, sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümüne destek olmaktır (Gönültaş, 2016).

Tutuklunun ceza infaz kuruma alınması, başka bir kuruma nakli ve hastaneye yatırılması hâlinde isteği üzerine ailesinin veya gösterdiği kişilerin bilgilendirilmesi, kurumda buldukları süre içinde kendileri veya aileleri ile ilgili ihtiyaçlarının belirlenmesi için gerekli incelemelerin yapılması, ihtiyaçların karşılanması amacıyla resmi, özel, gönüllü kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması gerek tutuklu ve hükümlülere gerekse ailelerine yönelik sosyal hizmet uygulamalarıdır (Çalış, 2022). Ceza infaz kurumlarında sunulan sosyal hizmetler kapsamında; tutuklular, hükümlüler, hükümlü annesi ile kalan çocuklar, tutuklu ve hükümlülerin aileleri ile mesleki çalışmalar yürütülmektedir (Yücel, 2016).

Son yıllarda, bireyselleştirilmiş iyileştirme sistemi (BİS) ve denetimli serbestlik alanlarında da sosyal hizmet uzmanlarının etkin rol oynadığı görülmektedir. Bireyselleştirilmiş iyileştirme sistemi 2014 yılından itibaren ceza infaz kurumlarında uygulanmaya başlanan bir modeldir (Demir, 2020). Bu sistemle birlikte tutuklu ve hükümlülerin risk ve ihtiyaç durumlarının değerlendirilmesinin yanı sıra kişiye özgü bireysel görüşmeler tanımlanarak müdahale programları oluşturulmaktadır (Aras, 2022). Yapılan görüşmelerde bireysel özellikler, suç geçmişi, aile yapısı, madde kullanımı ve psikiyatrik durumları gibi kişiye özgü nitelikler kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır.

Denetimli serbestlik ise şüpheli, sanık veya hükümlünün toplum içinde denetim ve takibinin yapıldığı alternatif bir ceza infaz sistemidir (Apaydın ve Kaplan, 2019). Bu modelde bireyselleştirilmiş iyileştirme sisteminin olanaklarından yararlanılmaktadır. Birey odaklı olması ve toplum içerisinde ıslahı savunması açısından iyi hal kapsamındaki bireylere uygulanmaktadır (Yavuz, 2012). Denetimli serbestlik sürecinde sosyal hizmet, hükümlülerin suç işleme eğilimlerini azaltmayı, topluma yeniden entegrasyonlarını desteklemeyi ve daha sağlıklı bir yaşam tarzına geçişlerini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır (Eryalçın ve Birinci, 2021). Aynı zamanda, hükümlülerin aileleriyle ilişkilerini güçlendirmeye çalışılmakta, desteklenmekte ve toplumun hükümlülere karşı olumlu bir tutum geliştirmesine yardımcı olunmaktadır (Bulgurcu, 2023).

3.1. Dezavantajlı Gruplar ve Adli Sosyal Hizmet

Adli sosyal hizmet, toplumda dezavantajlı durumda olan bireylerin ve grupların ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan bir alanı kapsamaktadır (Güdek, 2016). Bahsi geçen gruplar arasında sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan bireyler, etnik veya kültürel açıdan dezavantajlı gruplar, engelliler, madde bağımlıları, ruhsal problemleri bulunan bireyler, kadınlar, çocuklar, gençler ve yaşlılar bulunmaktadır (Doğan, 2020). Adli sosyal hizmet, bu grupların adalet sistemine erişimini artırarak adil bir sistem oluşturmayı hedeflemektedir.

Dezavantajlı gruplara mensup bireyler, suç işleme eğiliminde veya halihazırda suç işlemiş durumda olabilmektedir (Işıklı, 2018). Adli sosyal hizmet, bu bireylerin rehabilitasyonunu destekleyerek suça neden olan faktörlerle başa çıkmalarına yardımcı olmakta ve topluma yeniden entegrasyon süreçlerini güçlendirmektedir (Karaağaç ve Var, 2021). Bu grupta yer alan bireyler genellikle ekonomik, sosyal veya psikolojik açıdan destek ihtiyacı duymaktadır. Adli sosyal hizmet, bu gruplara yönelik kapsayıcı hizmetler sunarak gereksinimlerinin karşılanmasını sağlamaktadır.

4. Sonuç

Tutuklu ve hükümlü haklarının korunması, adil bir ceza adalet sisteminin önemli yapı taşlarından birisidir. Her bireyin temel insan haklarına saygı gösterilmesi, demokratik bir toplumun işleyişi bakımından hayati öneme sahiptir. Bu haklar, suçlu veya suçsuz herkesin adil yargılanma, değer görme ve kişisel dokunulmazlık gibi temel haklara sahip olduğunu vurgulamaktadır. Tutuklu ve hükümlü haklarının korunması, yalnızca bu bireylerin değil aynı zamanda toplumun da güvenliğini

sağlamaktadır. Adil bir yargılama süreci, adalete olan güveni arttırmaktadır. Bu hakların sağlanması, toplumun demokratik değerlerini güçlendirmekte ve hukukun üstünlüğünün korunmasına katkı sağlamaktadır.

Tutuklu ve hükümlülerin haklarının korunması aynı zamanda topluma kazandırılmaları için de önemli bir husustur. Rehabilitasyon ve yeniden uyum süreçlerinde hakların korunması, topluma dönüş sürecini kolaylaştırmakta ve tekrar suç işleme riskini azaltmaktadır. Adli politikaların önemli bir bileşeni, suçun önlenmesine odaklanan uzun vadeli stratejilerin geliştirilmesidir. Bu stratejiler; eğitim, istihdam fırsatları, sosyal hizmet sunumu ve toplumsal katılımı teşvik etmek gibi önleyici önlemleri içermektedir. Bu şekilde, suçun kökenlerine yönelik müdahaleler, suç oranlarının azaltılmasına ve toplumun daha güvenli bir yer haline gelmesine yardımcı olmaktadır.

Tutuklu ve hükümlülere yönelik sosyal politikaları, toplumun her kesiminin adil bir düzende ve insani şekilde yaşama hakkını korumanın, güvence altına almanın ve desteklemenin temsili olarak görmek mümkündür. Sonuç olarak, tutuklu ve hükümlü haklarının korunması adil, eşitlikçi ve güvenli bir toplumun oluşturulmasında önem arz etmektedir.

5. Kaynakça

- Açıkgöz, R. (2015). Yoksulluk ve Suç: Doğrusal Olmayan Bir İlişki. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 251-266.
- Apaydın, C. & Kaplan, H. (2019). Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik. *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(2), 185-207.
- Aras, B. (2022). Hükümlü ve Tutukluların Nakil Esasları ve Güncel Sorunlar. *Ankara Barosu Dergisi*, 80(4), 223-282.
- Asma, T. (2002). Tutuklu-Hükümlü Hakları ve Sosyal Hizmetler. *Değişen Türkiye’de İnsan Hakları Açısından Sosyal Hizmetler, SHU Derneği Genel Merkezi: Yayın*, (006).
- Bulgurcu, H. S. (2023). Damgalama Yaklaşımı ve Onarıcı Adalet Bağlamında Denetimli Serbestlik. *Olgu Sosyoloji Dergisi*, 2(1), 9-19.
- Canter, D. V., Dönmez, A., Başer, I. Ç., & Güler, M. (2011). *Suç psikolojisi* (Vol. 1). İmge Kitabevi.
- Centel, N. (2013). Tutuklama Uygulamasında Sorunlar. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 71(1), 193-206.
- Coyle, A. (2002). Cezaevi yönetimine insan haklarını göz önüne alan bir yaklaşım. *Yayınlayan: Uluslararası Cezaevi Araştırmaları Merkezi, Londra*.
- Cömert, Ö. & Sevim, Y. (2017). Çocuk ve Suç İlişkisinin Sosyolojik Suç Kuramları ile İncelenmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), 29-40.
- Çalış, N. (2022). İnsan Hakları ve Hukuk Bağlamında Adalet Sisteminin Sosyal Boyutu: Adli Sosyal Hizmet. *The Journal of Social Science*, 6(11), 107-124.
- Demir, B. (2020). Dünya’da ve Türkiye’de Adli Sosyal Hizmet Uygulamalarına Genel Bakış. *Adli Bilimler Dergisi*, 19(2), 21-28.
- Demirdal, M. B. (2019). İnsan Haklarının Temellendirilmesine Yardımcı Bir Kavram: Adalet İlkeleri. *İnsan Hakları Yıllığı*, 37, 1-35.
- Doğan, H. (Ed.). (2020). *Sosyal hizmette dezavantajlı/risk altındaki gruplar*. Nika Yayınevi.
- Duran, D. (2013). Şüphelinin İfadesinin Alınması (Cmk Md. 147-Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği Md. 23). *İzmir Barosu Dergisi*, 190.
- Ercan, M. S. (2019). Kovuşturma Evresinde Sanığın Hakları. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 181-198.

- Erdinç, A. G. B. (2012). İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması. *Ankara Barosu Dergisi*, (2), 239-276.
- Eryalçın, T., & Birinci, M. (2021). Türkiye ve Avrupa'da Denetimli Serbestlik Sisteminin Yönetim Yapısı. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 5(2), 171-182.
- Gedik, D. (2019). Ceza Muhakemesinde Hâkimin Delilleri Değerlendirme Serbestliği (CMK M. 217). *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan*, 21, 913-963.
- Gönültaş, M. B. (2016). Adli Sosyal Hizmet: Adalet Mekanizmasındaki Yeri ve Önemi. *Adli Sosyal Hizmet Yaklaşım ve Müdahale (1-12)*. Ankara. Nobel Yayın Evi.
- Görgülü, T. (2021). Suç ve Suçlu Davranışına Kuramsal Bir Bakış: Psikolojik Bakış Açısıyla Adli Sistemde Psikolojik Değerlendirme ve Uygulamaları. *Akademik Açı*, 1(1), 59-70.
- Güdek, U. S. K. (2016). *Suçluluk ve Suç Davranışı Adli Sosyal Çalışma*. Nobel Tıp Kitabevi.
- Gülcü, B. B. (2024). Soruşturma Evresinin Tanımı, İşlevi, Özellikleri, Ülkemizdeki Tarihçesi. *International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal*, 10(1), 89-101.
- Güllü, İ. (2014). Suç Olgusuna Teorik ve Eleştirel bir Yaklaşım. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(3), 104-107.
- Gün, E., & Erol, P. Ö. (2023). Etiketleme Kuramı Perspektifinden Toplum ve İyileştirme Temelli Bir Ceza İnfaz Sistemi Olarak Denetimli Serbestlik. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34(1), 111-132.
- Güven, A. Ç. (2014). 6493 Sayılı Kanun'da İdari ve Cezai Sorumluluk. *Ankara Barosu Dergileri*, 72(3).
- Işıklı, E. İ. (Ed.). (2018). *Dezavantajlı Gruplar Üzerine Araştırmalar*. Akademisyen Kitabevi.
- İnan, S., Yıldızhan, E., & Öncü, F. (2018). İnsana Yönelik Ciddi Suç İşleyen Adli Psikiyatri Olgularının Hastalık Öyküleri, Sosyodemografik ve Suç Özellikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 29(4), 258-68.
- İnci, Z. Ö. (2017). Şüpheli ve Sanığa Rağmen Bir Ceza Muhakemesi Hukuku Mu? Şüpheli ve Sanığın Ceza Muhakemesi İşlemlerine Katılma Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün Sınırları Hakkında Düşünceler. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2), 119-168.
- Karaağaç, H., & Var, E. Ç. (2021). Adli Psikiyatrik Alanda Sosyal Hizmet Uzmanlarının Rol ve İşlevleri. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (18), 125-141.
- Koçak, S. (2022). Hortikültürel Terapinin Adli Sosyal Hizmet/Suç Alanında Kullanımı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(2), 635-652.
- Özgenç, İ., & Bayraktarlı, İ. Y. (2019). İnfaz Kurumlarındaki Hükümlü Sayısındaki Artış Sorunu ve Çözüm Önerisi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23(1), 129-139.
- Tatlıoğlu, S. S. (2021). Öğrenmeye Sosyal-Bilişsel Bir Bakış: Albert Bandura. *Sosyoloji Notları*, 5(1), 15-30.
- TBMM, CMK, (2004, 4 Aralık), Resmî Gazete (Sayı: 5271).
- Yavuz, H. A. (2012). Denetimli Serbestliğin Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci. *TBB Dergisi*, 100, 317-342.
- Yurtlu, F. (2021). Suç Teorisi Bakımından İhmali Suçların Yapısı. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25(3), 581-638.
- Yücel, M. T. (2010). Tutuklama Paradoksu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (91), 291-9.
- Yücel, M. T. (2016). Adli Sosyal Hizmet Anlayışında Gerçekçi Yaklaşım. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), 3715-3734.